

І. П. Булеєв,

доктор економічних наук, професор,
ORCID 0000-0002-7912-3649,
e-mail: buleev.ivan@gmail.com,

Н. Ю. Брюховецька,

доктор економічних наук, професор,
ORCID 0000-0002-6652-4523,
e-mail: n.bryukhovetskaya@gmail.com,

Інститут економіки промисловості НАН України, м. Київ

ВІДРОДЖЕННЯ І РОЗВИТОК ПРОМИСЛОВОСТІ ТА ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ: КОНЦЕПЦІЯ, МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ¹

Доповідь в певній мірі є розвитком попередніх досліджень відділу проблем економіки підприємств Інституту, які були обговорено на міжнародних конференціях у 2021 та 2022 рр.² В ній зроблено спробу розглянути проблему ефективності суб'єктів господарювання на фоні загальних проблем макроекономіки.

Відзначимо такі світоглядні положення, що взято за основу формування концепції та доповіді:

1. Світ живе у новій реальності, але продовжує мислити по-старому.

Всім відомо, що капіталізм – це суспільно-економічна формація (СЕФ), головною метою якої правлячий клас має максимізацію прибутку.

Не зрозуміло, чому за такої мети правлячого класу від нього очікують зростання якості життя всього населення? Якщо головна мета прибуток, то виробляється не завжди те, що потрібно суспільству, а те, що приносить прибуток. Тому інтереси людини, підприємств, суспільства не тільки можуть не збігатися, але часто вони різнонаправлені, а іноді й антагоністичні.

2. Суспільство засвоїло догму, що наука стала основною продуктивною силою розвитку. І це правильно. Втім треба зрозуміти, що вона (наука) служить капіталу і забезпечує зростання якості життя найманих працівників лише тоді, коли це гарантує зростання прибутку та його розподіл на користь правлячого класу. При падінні ефективності

вже у 70-ті роки ХХ ст. навіть у країнах «ядра» капіталізму **зростання якості життя найманих працівників припинилося, середній клас активно руйнується, наука стагнує.**

3. Ми звикли до того, що наука йде в авангарді розвитку суспільства і вона є об'єктивною, спирається на об'єктивні закони суспільного розвитку.

Реально – наука, особливо суспільні виконують дві функції:

- перша – діагностичну (слідuje за реальними процесами та подіями);

- друга – прогнозну (розвивається на власній основі).

Знаходячись на службі у правлячих класів, суспільні науки висловлюють їх інтереси, підіграють їм, чому природно сприяє світогляд дослідника. Тому вважати, що закони у суспільному розвитку реально об'єктивні, відповідають істині – некоректно. **Те, що ми називаємо об'єктивним економічним законом, є абстракцією, яка лише частково відображає реальність на рівні досягнутих знань, що пройшли через людське сприйняття, осмислення.**

Емпіричні знання – є абстракція відображення (осмислення) дослідником реальності, виклад її з урахуванням світогляду дослідника, його знань, спочатку у формі гіпотези з наступним закріпленням у трактатах, працях, підручниках, які постійно доповнюються, уточнюються, і в результаті **не завжди науковий результат є синонімом істини.**

¹ Друкується в авторській редакції за матеріалами доповіді на науково-методичному семінарі та науково-дослідницької теми Інституту економіки промисловості НАН України: «Трансформація управління промислових підприємств в умовах цифровізації економіки» (номер держреєстрації № 0122U000658, 2022-2024 рр.).

² Булеєв І. П. Інклюзивний капіталізм: духовність, суспільство, корпорація (тези доповіді). Київ: Інститут економіки промисловості НАН України, 2021. URL: https://iie.org.ua/wp-content/uploads/2021/05/buleiev-i.p._inkliuzyvnyj-kapitalizm-1.pdf;

Buleev I. P. New models for the development of transformational economies (Нові моделі розвитку трансформаційних економік) / National academy of sciences of Ukraine, Institute of industrial economics. 2022;

Матеріали доповіді на міжнародній науково-практичній конференції: XII Chorzowska Konferencja Bankowości i Finansów. EKONOMIA, FINANSE I ZARZĄDZANIE W NIEPEWNYM ŚWIECIE 22 września 2022, Chorzów. Wyższa Szkoła Bankowa w Poznaniu Wydział Zamiejscowy w Chorzowie. URL: <https://www.wsb.pl/chorzow/badania-i-nauka/konferencje-i-seminaria/xii-chorzowska-konferencja-bankowosci-i-finansow-ekonomia-finanse-i-zarzadzanie-w-niepewnym-swiecie>.

4. Особливості нашого часу: все своє життя, всю свою історію людство вважало, що майбутнє буде кращим за сьогоднішнє (іноді це Царство Боже, іноді – комунізм), що майбутні покоління, наші діти та онуки будуть жити краще за нас.

Але, починаючи з 70-х років ХХ ст. навіть у «ядрі» капіталізму закріплюється теза, що «майбутнє буде гіршим від сьогоднішнього» і з цього часу *основна маса населення світу, його капіталістичного «ядра» живе гірше (відносно й абсолютно) навіть при зростанні прибутку суб'єктів господарювання, корпорацій*, який, як відомо, не завжди відображає ефективність суспільно корисної праці.

5. Основна відмінність сучасних етапів ІV Промислової революції (ІР), VI технологічного укладу (ТУ), майбутніх ІР та ТУ у тому, що *людина почала активно перетворювати себе, своє тіло та свідомість. Об'єктом присвоєння капіталізму цього періоду стає свідомість, творчість, інтелект людини, колективу, спільноти*. В цих умовах будь-яке дослідження під час вирішення приватних завдань не має втрачати з уваги загальне бачення проблеми, відносність знань і поглядів дослідників.

6. *Системи мотивації діють у досить вузькому діапазоні відносин*, де сукупно діють: реальні та науково-обґрунтовані норми та нормативи; розумна індивідуальна та колективна самодостатність; особиста, колективна та громадська (державна) відповідальність.

Ці положення висвітлено авторами доповіді у зарубіжних публікаціях та вітчизняних журналах,

монографіях Інституту, доповідалися на конференціях різних рівнів [1; 3-6]. Але від цього їх актуальність не знижується.

Структура доповіді **«Відродження та розвиток промисловості України: концепція, методологічний аспект»:**

1. Теоретико-методологічні підходи та положення дослідження.
2. Стан економіки та промисловості, 2022 р.
3. Проблеми економіки промисловості та напрями їх вирішення.
4. Обґрунтування моделі розвитку економіки та стратегії промисловості.
5. Духовні, матеріальні та трудові ресурси.
6. Джерела фінансування відтворення економіки, промисловості та їх розвитку.
7. Організаційне забезпечення реалізації концепції суб'єктів господарювання.

Ступінь і глибина опрацювання розділів різна, дослідження продовжується.

Як зазначено вище, наші знання реальності відносні. Це впливає із особливостей індивіда, людини – духовно-біо-соціального за своєю природою суб'єкту.

Розглянемо погляди дослідників, оскільки від їх світогляду залежить сама методологія дослідження, а головне – висновки з отриманих результатів.

На рис. 1, 2 викладено підходи до проблеми авторів цієї доповіді. Сутність зводиться до такого: наявності 3-х сил розвитку (рис. 1);

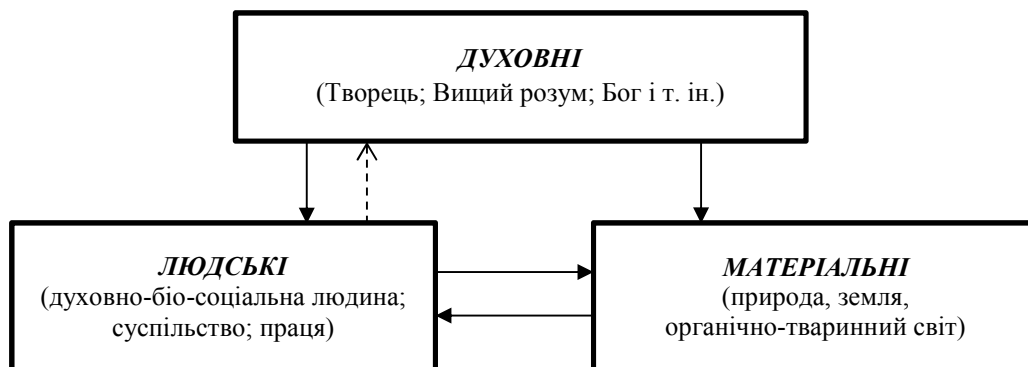

Рис. 1. Головні сили (фактори) розвитку (авторський підхід)

розуміння духовності як базису розвитку суспільства (рис. 2);

прийняття духовно-біо-соціальної природа людини і суспільства, що відрізняється від ортодоксальних підходів матеріалістів.

На рис. 3 наведено модель формування суспільних знань та економічних законів. Її особливість у тому, що економічна наука, як правило, відстає від економічної практики. Починається вона з емпіричних знань, які стають науковими знаннями, пройшовши осмислення людським розумом, знан-

<u>НАДБУДОВА</u>	<u>БАЗИС</u>
<ul style="list-style-type: none"> • суспільні • виробничі • економічні • правові та їх інститути 	<ul style="list-style-type: none"> • духовність • ідеологія • цінності • наука • культура

Рис. 2. Базис та надбудова суспільств (авторський підхід) [6]

нями та здібностями дослідників, коригуванням правлячого класу, закріпленням у правових нормах, моралі, культурі.

Найвні елементи об'єктивності, але називати їх економічними законами та об'єктивними знаннями складно, бо вони майже завжди класові, завжди неповні за істинністю, а тому науковий результат та

істина не є синонімами. Складність у тому, що людина у цьому випадку і об'єкт дослідження, і суб'єкт дослідження, а економічні знання стають наукою, лише створивши свої інститути. Є думка, що економічна наука на початку свого становлення на 100-150 років відставала від реального капіталізму. Зараз це відставання становить приблизно 30-40 років. Звернемося до моделі (рис. 3).

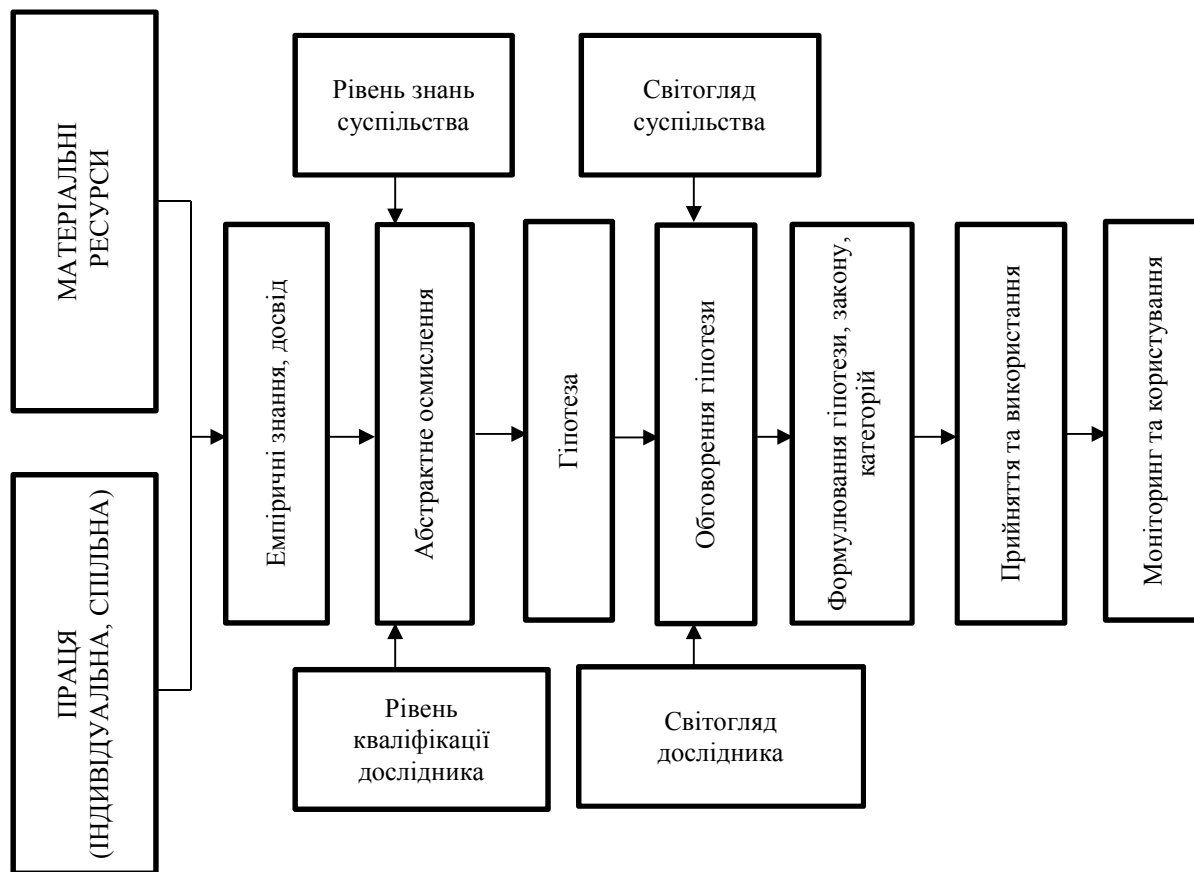

Рис. 3. Модель формування суспільних знань та економічних «законів» (авторська розробка)

Суспільні економічні «закони» мають елементи «істини», але це не є істина. Це «емпіричні знання + рівень знань і віра дослідника = гіпотеза й подальше її поглиблення на основі нових знань. Економічні «закони» відстають від реальної практики (економіки) – це «діагностична» функція. Розвиток знань на власній основі може випереджати практику і виконує функцію прогнозування. Нереально й невідгідно вимагати від економічних знань і «законів» тожності істині та повної об'єктивності.

Досліджуючи економіку, фахівці сучасності не завжди наголошують, що це економіка капіталістична, яка зберігає характеристики, притаманні європейському капіталізму кінця XIX – першої половини XX ст. і не повною мірою відображає світові процеси, особливо сучасні.

Зазвичай зазначається, що капіталізм – це загальна система, що базується на приватній власності, класова, мета її – максимізація прибутку, реальність – зростаюча нерівномірність у виробництві та

розподілі тощо. Більш повно, з урахуванням духовності визначення капіталізму як духовної соціально-економічної системи (формації) представлено в табл. 1.

Місце капіталізму серед інших суспільно-економічних формацій (СЕФ) показано на рис. 4.

Капіталізм – суспільно-духовно-економічна формація, що зароджується у попередніх СДЕФ, переформує їх, удосконалює, використовує у своїй побудові та функціонуванні інститутів, довершує власними особливостями, цілями, механізмами.

У сучасному капіталізмі слід виділяти країни «ядра», «сателіти» та «периферію».

Найбільш поширені характеристики країн капіталістичного «ядра» наведено у табл. 2.

Найбільш поширені моделі сучасної економіки (діючі та теоретичні) наведені у табл. 3.

Практичні всі постсоціалістичні країни (у тому числі й Україна) орієнтовані на неоліберальну модель, яка недооцінює економічну роль держави.

Класичне визначення капіталізму (А) та доповнення авторів до нього (Б)

<p>«А»</p> <p>Капіталізм – економічна система, що базується на суспільно-економічній відчуженості основної маси працівників від більшості об’єктів власності (передусім засобів виробництва), від економічної влади і самого процесу праці й підпорядковує собі інші форми некапіталістичної власності – дрібнотоварну, кооперативну, формуючи цілісний процес розширення капіталістичних відносин*</p> <p><small>* Економічна Енциклопедія. У 3-х т. Т.1. С. Мочерний [9, с. 731]</small></p>	<p>Доповнення * «Б»</p> <p>Капіталізм – соціально-духовно-економічна система, глобальна, динамічна, агресивна, історична, класова. Йому наявні зростаючий технічний процес та надаюча духовність. Забезпечує домінування приватної власності. Має свою ідеологію, інститути. Створює умови зростання добробуту населення, якості життя (у межах необхідних для свого розвитку та максимізації прибутку). Створює, а потім руйнує середній клас, розширює й одночасно руйнує ринки. Ефективний у межах суб’єктів господарювання, витратний за їх межами і т.п.</p> <p><small>* Узагальнено авторами на основі публікацій дослідників [2; 8; 12; 20; 22]</small></p>
---	---

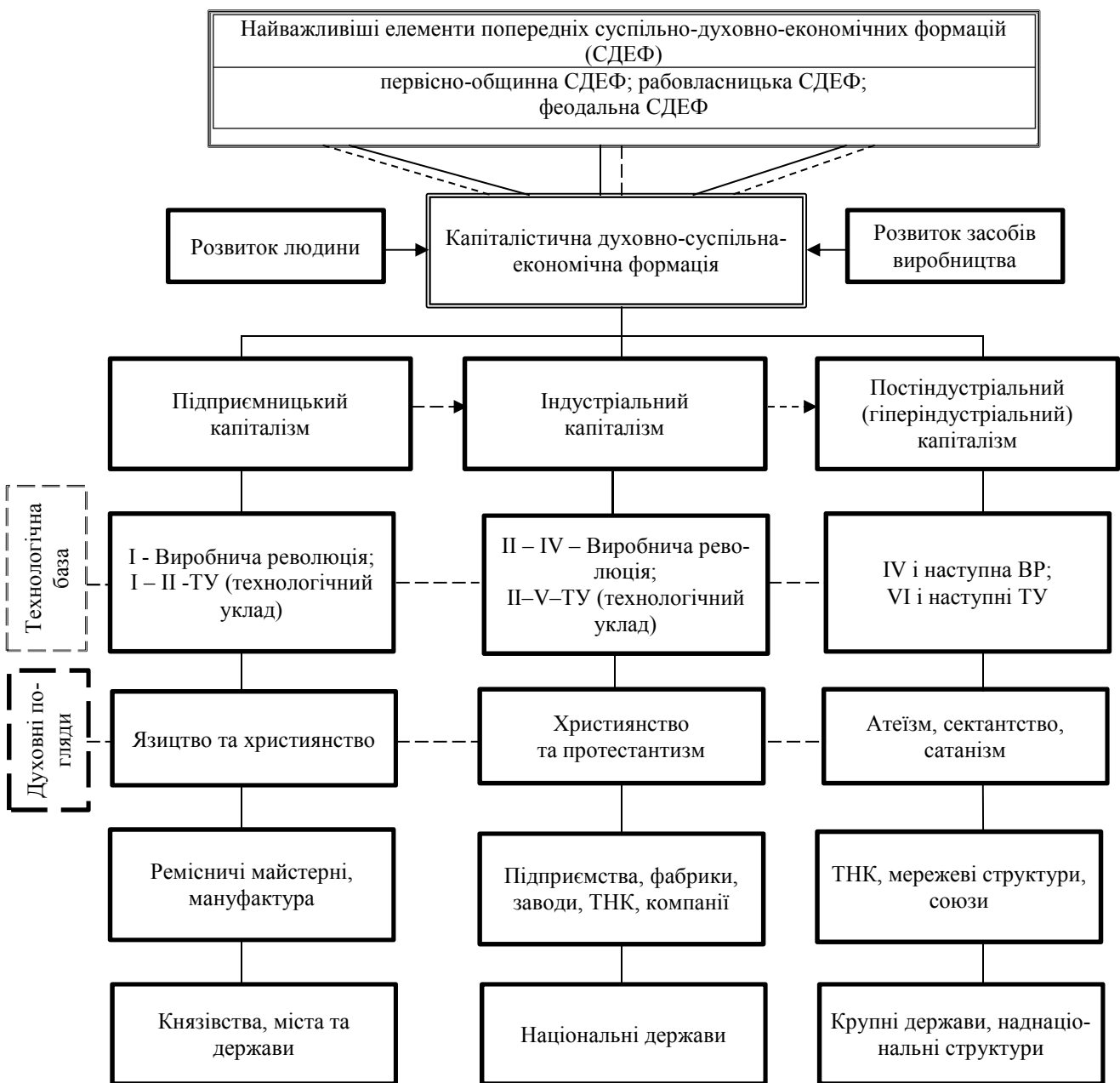

Рис. 4. Капіталізм у системі суспільно-духовно-економічних формацій (авторська розробка)

**Форми господарювання держав «ядра»
(II половина XX ст.)**

За інноваційного підходу	За неоліберального підходу (монетарна теорія)	За неокейнсіанського підходу
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Активна участь держави у формуванні і підтримці інноваційного процесу. ▪ Захист власного ринку, підтримка вітчизняних виробників і виробництв. ▪ Інтеграція в межах держави науки, освіти, НТП з власним виробництвом і банківською системою. ▪ Основа стратегії економіки – промислова політика (структурна зміна економіки) з підпорядкуванням їх грошово-фінансової системи і розвитком форм (трифазна паралельна стратегія економічного розвитку). ▪ Монополії (недосконала конкуренція) можуть сприяти інноваціям (приклад – об'єднання «Дуглас» та «Боїнг» США). ▪ Сукупність стратегій розвитку фірм (наступальна, захисна, інноваційна, імітаційна, залежна, традиційна, «стратегія ніші») на чужому ринку. ▪ Взаємопов'язання продуктивності праці та темпів росту базових технологій. ▪ Діє закон М. І. Туган-Барановського (виробництво визначає споживання в умовах інноваційних змін, ТУ, НТП) [17] 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Система відлучення держави від втручання в економіку. ▪ Повна лібералізація зовнішньоекономічної діяльності. ▪ Ізоляція науки, освіти, НТП, власного виробництва і банківської системи. ▪ Основа стратегії економіки – фінансова стабілізація, відтак розвиток фірми і структурна зміна (трифазна послідовна стратегія економічного розвитку Дж. Сакса). ▪ Невпинне зубожіння широких верств населення. ▪ Досконала конкуренція, вільний ринок не сприяють інноваційній діяльності. ▪ Стратегія розвитку фірм за нагоди («стратегія ніші») не лише на чужому, а й на власному ринку. ▪ За темпами зниження продуктивності праці в 1991-1998 рр. Україна стала світовим лідером. Із 2014 р. ця традиція відновила – (авт.). ▪ Діє закон Сея: попит та споживання управляють виробництвом [16] 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Часткове втручання держави в економіку. ▪ Повний цикл виробництва на внутрішніх та зовнішніх ринках. ▪ Підтримка підготовки працівників, фахівців на рівні потреб виробництва. ▪ Основа стратегії – розвиток промисловості при підтримці держави. Ринкова самореалізація і державне регулювання. ▪ Регулювання доходів та заробітної плати працівників для розширення їх купівельної спроможності. ▪ Антимонопольні заходи з метою розвитку конкуренції. ▪ Формування ринку попиту, суспільства споживача, специфічного споживача, який визначає розвиток виробництва. ▪ Відхід деякий від принципу бізнесу «Все й зараз» до пристосування та індикативного планування в якому значна роль належить держбюджету. ▪ Поєднання підходів Сея та М. І. Туган-Барановського у державному плануванні (прогнозуванні) [19-22]

* Складено за джерелами [7-10; 12-14] та доповнено авторськими дослідженнями.

Таблиця 3

Найбільш поширені моделі сучасної економіки країн світу

Моделі	Країни. союзи
<p>1. Неоліберальна (із кредитно-емісійним, грошово-товарним та товарним інвестуванням):</p> <p>1.1 Пріоритети розвитку реального сектору економіки (грошово-товарне кредитування; «стара добра Америка»);</p> <p>1.2 Домінування фінансової олігархії, інформаційні технології («сучасна, нова Америка»);</p> <p>1.3 Концепція «Вашингтонського консенсусу».</p>	<p>Країни G-20 та деякі інші.</p> <p>США до 70-х років XX ст., ЄС (країни Центральної Європи).</p> <p>США після 70-х років до цього часу, країни ЄС (фундатори та західно-європейські).</p> <p>Країни Латинської Америки, пострадянські країни.</p>
<p>2. Планово-директивна (планово-адміністративна і т.п.) модель</p>	<p>Країни соціалістичного табору, СРСР (середина XX ст.).</p>
<p>3. Конвергентна модель, «змішана економіка», «народний капіталізм»</p>	<p>Постсоціалістичні країни (90-х років XX ст. – 10-х років XXI ст.).</p>
<p>4. Новий інтегральний господарський уклад (НИГУ)</p>	<p>КНР, Країни Південно-Східної Азії.</p>
<p>5. Інклюзивний капіталізм</p>	<p>Гіпотези західних економістів та політиків ВЕФ (Давос), Римський, Більдербергський, інші клуби</p>

* Складено авторами за джерелами вітчизняних та закордонних фахівців [2-4; 14-22].

Норвезький професор Ерік Райнерт [11] зазначає, що багаті країни стали багатими завдяки об'єднанню державного втручання в економічну діяльність, протекціонізму та стратегічному інвестуванню, а не завдяки «вільній торгівлі». Саме така політика стала основою економічного розвитку, починаючи з Італії епохи Відродження, промислової революції в Нідерландах (Голландії) і закінчуючи сьогоднішніми країнами Південно-Східної Азії. Вільна торгівля вигідна лише за умов рівного стану розвитку торгуючих країн. А у випадках великої різниці у розвитку вільна торгівля збагачує розвинену країну, вганяючи бідну все глибше у бідність. Це важливо розуміти і в Україні

Е. Райнерт вважає, що в умовах фінансово-олігархічного інформаційного капіталізму країни «периферії» не можуть перескочити до рівня «ядра». Вони мають пройти багаторічний етап (до 50-60 років) високих темпів інвестування (30-40% ВВП), що забезпечить високий приріст ВВП на рівні 8-15%.

Цей шлях проходили економіки СРСР (30-ті роки та друга половина 50-х років XX ст.); післявоєнні Німеччина, Японія; КНР (кінець XX – початок XXI ст.).

Ряд західних учених визнають посилення плановості економіки лише на рівні країн, контроль над ринками, конкуренцією, цінами. У Японії здійснюється навіть контроль витрат виробництва. США, ЄС та ряд країн використовують системи санкцій до конкурентів, що є активним неринковим впливом на економіку.

Поширюються децентралізація капіталу та власності, залучення населення до відносин розподілу, управління, інновацій та ін. Наведені напрями можуть бути корисними для економіки України.

Конституція України визначає, що: Україна – це суверенна та незалежна, демократична, соціальна, правова держава (Стаття 1). Це положення реалізується у моделях економіки (табл. 4).

Таблиця 4

Моделі розвитку економіки України (складено авторами)

Моделі та деякі характеристики	Періоди використання та деякі отримані показники
I. Соціалістична (планово-директивна, адміністративно-командна)	До 90-х років XX ст.
II. Перехідна (руйнівна, індустріальна)	90-ті роки XX ст. – нульові роки XXI ст.
III. Гібридна (діюча, багатокладна): – Форми власності – Виробництво, духовність	Нульові-двадцять роки XXI ст. деякі остаткові елементи соціалістичної моделі; елементи капіталізму первинного накопичення та олігархату; відродження елементів докапіталістичної СЕФ (феодалізму, кріпацтва). Домінування приватної власності (індивідуальної, корпоративної; акціонерної); державна власність; спільна; іноземна. Деградація: виробництво – падіння до 50% і більше; населення та територія – зменшення; структура економіки – недосконала; бюджет державний – дефіцитний; державний борг – на рівні річного ВВП
IV. Напрямок удосконалення моделі – конвергенція	Народний капіталізм: ринковий соціалізований капіталізм

Із розглянутих вище моделей (табл. 2-4) для умов України підходить «народний капіталізм», «народна економіка».

Основна ідея моделі «народний капіталізм», «народна економіка» – розвиток на користь народу [9]. Модель базується на теоріях: «корінне перетворення капіталістичної власності»; вчення: про «управлінські революції»; про «революцію розподілу доходів» (П. Сорокін, Дж. Гелбрейт, П. Самуельсон); «інклюзивного капіталізму» (К. Шваб) [8; 12; 15], яка по суті є сучасним варіантом «народного капіталізму».

Названі теорії передбачають:

- трансформації приватної капіталістичної власності у колективну, громадську, акціонерну, народну;
- участь працівників як співвласників (акціонерів) в управлінні виробництвом;
- участь у прибутках (дивіденди, акції, облигації);
- створення народних підприємств;
- державно-публічне співробітництво;
- включення найманих працівників у дирекції та наглядові ради корпорацій;
- обмеження акцій за кількістю (до 2%) у одного акціонера;

▪ обмеження співвідношення доходів 10% найменш оплачуваних і 10% високооплачуваних працівників, стейкхолдерів діапазоном 1: 3;

▪ значне зростання значення духовності, відповідальності, знань, інтелектуальної складової тощо; необхідність співпраці визнано всіма класами, колективами, групами працівників і населення, визнання своєї ролі та обов'язків у суспільстві, економіці; в пріоритетах – домінування суспільного, важливість колективного, розуміння особистого (приватного).

Ця модель дозволяє використовувати енергію працівників, населення, енергію мас.

При прийнятті моделі має бути вирішена проблема – чи залишиться Україна промисловою державою, чи остаточно перейде до аграрної моделі.

Але у будь-якій моделі розвитку економіки та суспільства промисловість повинна виконувати функцію самодостатності економіки.

Українською економічною енциклопедією [9] визначається, що **промисловість** – це сукупність промислових підприємств, на яких створюються засоби виробництва та значна частина споживчих товарів. Формується внаслідок суспільного поділу праці. Вона поділяється на добувну та обробну, галузі, групи, підприємства і т.д.;

економіка промисловості – наука, що вивчає закономірності розвитку та функціонування продуктивних сил та економічних відносин у промисловому виробництві, економічні закони та умови їх ефективного використання, форми, моделі та методи їх діяльності;

напрями дослідження: промислова політика; методи планування (прогнозування) з урахуванням форм власності, управління, стимулювання НТП, за-

безпечення робочою силою та їх використання; маркетинг та цінова політика; заробітна плата, прибуток, собівартість, обсяги в натуральних вимірниках, якість, норми та нормативи (науково обгрунтовані).

У матеріалах доповіді доведено, що для досягнення мети даного та подальших досліджень у промисловості доцільно виділяти:

- підприємства довоєнної економіки, які можна зразу включити у роботу, або після часткової відбудови;

- підприємства середніх технологій, які потрібно відновити та/і побудувати для реалізації потреб секторів споживання;

- новобудови IV промислового укладу (IV ПР), VI та наступних ТУ.

Залежно від рівня та глибини досліджень вищевикладені напрямки можуть бути деталізовані: наприклад – металургія; машинобудування; паливно-енергетичний комплекс, тощо.

Після вибору моделі розвитку економіки, промисловості має бути проведено аудит промисловості та підприємств із розбивкою за:

- галузями;
- формами власності;
- розмірами та значенням для економіки;
- участю працівників в управлінні та формами управління;
- технологічністю інновацій, екологічності і т.ін.;
- виділити ТНК (спільні), ПК; великі підприємства; середні; малі; дрібні; індивідуальні; сімейні; «приховані чемпіони»; високих технологій; середніх технологій і т.д. і порівняти з реально досягнутими показниками (табл. 5).

Таблиця 5

Базові та вихідні показники відродження та розвитку економіки України

Показники	Світові дані 2022 р.		Дані України								Науково обгрунтовані. %	
	трлн \$	тис/ \$ на людину	2013 р.		Базовий рік		2022 р.		2030 р.		2022 р.	2030 р.
			Всього	На одну особу населення	Всього	На одну особу	Всього	На одну особу	Всього	На одну особу		
Воловий внутрішній продукт												
Населення												
Територія												
Промислові продукти у т.ч.												
- металургія												
- машинобудування												
Хімія												
Паливно-енергійний комплекс і т.д.												
Підприємства:												
.....:												

* Після заповнення та аналізу табл. 5 формується мапа знаходження підприємства їх основні кооперативні зв'язки.

** Із використанням цифровізації знаходимо прийнятний варіант.

Далі аналізується достовірність статистики та заповнюється табл. 5¹.

Використовуючи розрахунки та отримані дані табл. 5, розробляється дорожня карта реалізації концепції, в якій вказуються терміни реалізації етапів, обсяги інвестування, джерела фінансування, суб'єкти та об'єкти фінансування.

Джерела фінансування та деякі напрями використання:

1. Власні:

Бюджет під певні проєкти.

Банківські під конкретні проєкти (3%; 5%; 7% річних терміном до 10 років).

Власні кошти СГД.

Державні (регіональні, місцеві) позики населення під конкретні проєкти.

Фіатні та емісійні гроші під конкретні роботи.

Перетворення гривні на інвестиційну валюту.

Припинення вивезення капіталу із країни.

Введення прогресивної шкали оподаткування та податку на спадщину.

Повернення капіталу українців із офшору.

2. Сторонні (залучені, позикові):

Реструктуризація боргів держави.

Пільгові кредити під проєкти.

ПІІ та пільги для них.

Допомога світових та європейських організацій, СГД, громадян, діаспор та ін.

Організація виконання.

Визначення суб'єктів господарювання, які потребують підтримки державних та недержавних інвесторів (за результатами аудиту та наукового аналізу).

Методологічне забезпечення закріплюється за НАН України.

Організаційне забезпечення проводить Верховна Рада та її комітети.

Вибудовується випереджальна, системна підготовка кадрів, які готові і бажають працювати в Україні (початок і процес без кінця).

У суспільстві, СГД, людей формується розуміння, що кадри (високодуховні та відповідальні, які опанували сучасні знання, техніку, технології) вирішують усе.

Положення, викладені у доповіді, доцільно продовжити у теоретичному аспекті, включити в учбові програми курсів із підготовки та підвищення кваліфікації фахівців, економістів, держслужбовців та працівників, у програми навчання студентів економічних спеціальностей вищих та середньо-спеціальних учбових закладів. Вони можуть бути корисними науковцям, викладачам, аспірантам, кадровому резерву промисловості та підприємств.

Література

1. Amosha O., Bryukhovetska N., Buleev I. Industry as a Dominant in the Formation of an Ukraine's Self-Sufficient Economy. *Економічний вісник Донбасу*. 2020. № 4 (62). С. 30-37. DOI: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2020-4\(62\)-30-37](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2020-4(62)-30-37).
2. Брегель Э. Я. Политическая экономия капитализма. Москва: Изд. «Международные отношения», 1968. С. 638.
3. Buleev I. P., Bryl I. V., Bryukhovetskiy Ya. S. The relationship between spirituality and technocentrism in the inclusive development of business entities. *The WSB University in Poznan Research Journal*. 2021. Vol. 93. №. 2. P. 77-88. URL: https://www.wydawnictwo.wsb.pl/sites/wydawnictwo.wsb.pl/files/czasopisma-tresc/zn_93.pdf. DOI: <https://doi.org/10.5604/01.3001.0015.5913>.
4. Ivan Buleev. Optimal models for the socio-economic development of transformational economies. *Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu*. 2022. Vol. 97. № 2. P. 47-56. DOI: <https://doi.org/10.5604/01.3001.0016.2111>.
5. Булеєв І. П. Суспільний поділ праці в сучасній економіці: стан та напрями розвитку. *Економічний вісник Донбасу*. 2022. №1(67). С. 4-15. DOI: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2022-1\(67\)-4-15](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2022-1(67)-4-15).
6. Булеєв І. П. Структура общества и средний класс: состояние, перспективы развития. *Економічний вісник Донбасу*. 2020. № 3 (61). С. 11-29. DOI: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2020-3\(61\)-11-29](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2020-3(61)-11-29).
7. Вебер М. Протестантская этика и дух капитализма: пер. с англ. Москва: Прогресс, 1990. 808 с.
8. Гелбрейт Дж. Новое индустриальное общество: пПер. с англ. Москва: Экономика, 1969. 673 с.
9. Економічна енциклопедія. У 3-х томах. Т. 1. Головн. ред. С. Мочерний. Київ: «Академія», 2000. 864 с.
10. Катасонов В. Ю. Капитализм. История и идеология «денежной цивилизации». Москва: Институт русской цивилизации, 2015. 1120 с.
11. Райнерт Э. С. Как богатые страны стали богатыми, и почему бедные остаются бедными / под ред. В. Автономовой; пер. с англ. Москва: Изд. Дом Гос. ун-та Высшей школы экономики, 2011. 384 с.
12. Самуэльсон П., Нордхауз В. Экономика / пер. с англ.. 19-е изд. Москва: Вильямс. 2014. 1360 с.
13. Смит А. Теория нравственных чувств. Москва: Республика, 1997. 352 с.
14. Стиглиц Дж. Великое разделение. Неравенство в обществе или что делать оставшимся 99% населения: пер. с англ. Москва: «ЭКМО», 2016. 480 с.
15. Сорокин Питирим. Главная тенденции нашего времени: пер. с англ. Москва: Наука, 1997. 351 с.
16. Сэй Ж. Б. Трактат по политической экономии. Москва: Дело. 2000. 232 с.
17. Туган-Барановский М. И. Основы политической экономии. СПб.: АО «Слово», 1909. 760 с.
18. Шваб К., Ванхем П. Капитализм участия: Глобальная экономика работает на прогресс, людей и планету: пер. с англ. Москва, 2021.
19. Шваб К. Четвертая промышленная революция. Москва: «ЭКМО», ИД «Вильямс», 2017. 208 с.
20. Шумпетер Й. История экономического анализа. Т. 1. СПб.: Экономическая школа, 2001. С. 240.

¹ У зв'язку з недостовірними та недостатніми даними табл. 5 не заповнена, а розглядається як приклад можливої матриці для підготовки та проведення аналізу, дослідження, прогнозування.

21. Чухно А. А. Твори у 3 томах. Т. 1: Становлення: розвиток ринкової економіки. Київ: НАН України, 2006. 592 с.

22. Чухно А. А. Твори у 3 томах. Т. 2: Інформаційна та постіндустріальна економіка: теорія і практика. Київ: НАН України, 2006. 512 с.

References

1. Amosha, O., Bryukhovetska, N., Buleev, I. (2020). Industry as a Dominant in the Formation of an Ukraine's Self-Sufficient *Ekonomichnyi visnyk Donbasu – Economic Herald of the Donbas*, 4 (62), pp. 30-37. DOI: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2020-4\(62\)-30-37](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2020-4(62)-30-37).
2. Bregel, E. Ya. (1968). Politicheskaya ekonomiya kapitalizma [The political economy of capitalism]. Moscow, Publishing house "International relationships" [in Russian].
3. Buleev, I.P., Bryl, I.V., Bryukhovetskiy, Ya.S. (2021). The relationship between spirituality and technocentrism in the inclusive development of business entities. *The WSB University in Poznan Research Journal*, Vol. 93, No. 2, pp. 77-88. Retrieved from https://www.wydawnictwo.wsb.pl/sites/wydawnictwo.wsb.pl/files/czasopisma-tresc/zn_93.pdf. DOI: <https://doi.org/10.5604/01.3001.0015.5913>.
4. Ivan Buleev. (2022). Optimal models for the socio-economic development of transformational economies. *Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu*, Vol. 97, no. 2, pp. 47-56. DOI: <https://doi.org/10.5604/01.3001.0016.2111>.
5. Buleev, I. P. (2022). Suspilnyi podil pratsi v suchasni ekonomitsi: stan ta napriamy rozvytku [Social division of labor in the modern economy: state and directions of development]. *Ekonomichnyi visnyk Donbasu – Economic Herald of the Donbas*, No. 1(67)? pp. 4-15. DOI: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2022-1\(67\)-4-15](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2022-1(67)-4-15) [in Ukrainian].
6. Buleev, I. P. (2020). Struktura obshchestva i sredniy klass: sostoyaniye, perspektivy razvitiya [The structure of society and the middle class: state, development prospects]. *Ekonomichnyi visnyk Donbasu – Economic Herald of the Donbas*, 3 (61), pp. 11-29. DOI: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2020-3\(61\)-11-29](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2020-3(61)-11-29) [in Russian].
7. Weber, M. (1990). Protestantskaya etika i dukh kapitalizma [Protestant ethics and the spirit of capitalism]. Moscow, Progress. 808 p. [in Russian].
8. Gelbraith, J. (1969). Novoye industrial'noye obshchestvo [New industrial society]. Moscow, Economics. 673 p. [in Russian].
9. Mochernyi, S. (Ed.). (2000). Ekonomichna entsyklopediia [Economic encyclopedia]. In 3 volumes. Vol. 1. Kyiv, «Akademiia». 864 p. [in Ukrainian].
10. Katasonov, V. Yu. (2015). Kapitalizm. Istoriya i ideologiya «denezhnoy tsivilizatsii» [Capitalism. History and ideology of «monetary civilization»], Moscow, Institute of Russian Civilization. 1120 p. [in Russian].
11. Reinert, E. S. (2011). Kak bogatyie strany stali bogatymi, i pochemu bednyye ostayutsya bednymi [How rich countries got rich and why the poor stay poor]. Transl. from English. Moscow, Ed. House of the State University of the Higher School of Economics. 384 p. [in Russian].
12. Samuelson, P., Nordhaus, V. (2014). Economics. Transl. from English. 19th ed. Moscow? Williams. 1360 p. [in Russian].
13. Smith, A. (1997). Teoriya нравstvennykh chuvstv [Theory of moral feelings]. Moscow, Respublika. 352 p. [in Russian].
14. Stiglitz, J. (2016). Velikoye razdeleniye. Neravenstvo v obshchestve ili chto delat' ostavshimsya 99% naseleniya [The Great Separation. Inequality in society or what to do for the remaining 99% of the population]. Transl. from English. Moscow, EKSMO. 480 p. [in Russian].
15. Sorokin, Pitirim. (1997). Glavnaya tendentsii nashego vremen [Home trends of our time]. Transl. from English. Moscow, Nauka. 351 p. [in Russian].
16. Say, J. B. (2000). Traktat po politicheskoy ekonomii [Treatise on political economy]. Moscow, Delo. 232 p. [in Russian].
17. Tugan-Baranovsky, M. I. (1909). Osnovy politicheskoy ekonomii [Fundamentals of political economy]. St. Petersburg, AO «Slovo». 760 p. [in Russian].
18. Schwab, K., Vanham, P. (2021). Stakeholder capitalism: A global economy that works for progress, people and planet. Transl. from English. Moscow [in Russian].
19. Schwab, K. (2017). Chetvertaya promyshlennaya revolyutsiya [The fourth industrial revolution]. Moscow, «EKSMO»; Publishing House «Williams». 208 p. [in Russian].
20. Schumpeter, J. (2001). Istoriya ekonomicheskogo analiza [The history of economic analysis]. Vol. 1, pp. 240. St. Petersburg, School of Economics [in Russian].
21. Chukhno, A.A. (2006). Works in 3 volumes. Vol. 1: Formation: development of the market economy. Kyiv: NAS of Ukraine. 592 p. [in Ukrainian].
22. Chukhno, A. A. (2006). Tvory u 3 tomakh. T. 1. Stanovlennia: rozvytok rynkovoї ekonomiky [Create in 3 volumes. Vol. 1: Formation: the development of the market economy]. Kyiv, NAS of Ukraine. 592 p. [in Ukrainian].
23. Chukhno, A. A. (2006). Tvory u 3 tomakh. T. 2. Informatsiina ta postindustrialna ekonomika: teoriia i praktyka [Create in 3 volumes. Vol. 2: Information and postindustrial economy: theory and practice]. Kyiv, NAS of Ukraine. 512 p. [in Ukrainian].

Булеєв І. П., Брюховецька Н. Ю. Відродження і розвиток промисловості та підприємств України: концепція, методологічний аспект

Виходячи із посилу, що домінантою прогресу суспільства, економіки, промисловості, суб'єктів господарювання є духовність, цінності, розглянуто триаду чинників розвитку (Всесвітній Розум – Людство - Природа), їх діалектичні зв'язки. Доведено, що розвиток суспільства відбувається відповідно до концепції трьох сил розвитку, тріалектики, а людина, суспільство є духовно-біо-соціальними суб'єктами за своєю природою і в суспільних науках, в економічних науках вони є одночасно суб'єктами і об'єктами дослідження. Розглянуто капіталістичну духовно-соціально-економічну формацію (ДСЕФ) виходячи із сучасного рівня розвитку суспільних наук. Відмічено її позитивні сторони, недоліки, інтеграційні тенденції ДСЕФ капіталізму відносно попередніх та сучасних формацій. Показані напрями розвитку економічної науки, ступінь її об'єктивності, теорії та моделі розвитку економічної науки і реальної економіки. Доведено, що економічна наука виконує дві функції: діагностичну та прогнозну; їх залежність від стану правлячих класів, еліт, кланів. Надана авторська оцінка діючих моделей розвитку економіки, промисловості, суб'єктів господарювання, економічної науки. Обґрунтовано доцільність розвитку вітчизняної економіки за конвергентною моделлю «народного капіталізму», «народної економіки». Викладено пропозиції щодо

відродження промисловості країни, суб'єктів господарювання, які ґрунтуються, виходячи із показників та даних аудиту промисловості базового року, дорожньої карти, суб'єктів фінансування інвестицій, джерел фінансування, механізмів реалізації. Ряд положень мають дискусійний характер та потребують подальших досліджень.

Ключові слова: капіталізм, промисловість, підприємства, економічна наука, механізми реалізації, духовність, відповідальність, концепція, методологія.

Buleyev I., Bryukhovetska N. Revival and Development of Industry and Enterprises of Ukraine: Concept, Methodological Aspect

Proceeding from the premise that the dominant factor in the progress of society, economy, industry, business entities is spirituality, values, the triad of development factors (Universal Reason - Humanity - Nature) and their dialectical connections are considered. It is proved that the development of society takes place according to the concept of three forces of development, trialectics, and man, society are spiritual-bio-social subjects by their nature and in social sciences, in economic sciences they are both subjects and objects of research. The capitalist spiritual-social-economic formation (DSEF) is considered based on the modern level of development of social sciences. Its positive sides, shortcomings, integration tendencies of the spiritual-social-economic formation of capitalism relative to previous and modern formations are noted. The directions of the development of economic science, the degree of its objectivity, theories and models of the development of economic science and the real economy are shown. It has been proven that economic science performs two functions: diagnostic and predictive; their dependence on the state of the ruling classes, elites, and clans. The author's assessment of current models of the development of the economy, industry, business entities, economic science is provided. The expediency of the development of the domestic economy according to the convergent model of "people's capitalism", "people's economy" is substantiated. Proposals for the revival of the country's industry, business entities, which are based on the indicators and data of the industry audit of the base year, the road map, investment financing entities, sources of financing, and implementation mechanisms are outlined. A number of provisions are debatable and require further research.

Keywords: capitalism, industry, enterprises, economic science, implementation mechanisms, spirituality, responsibility, concept, methodology.

Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)

Стаття надійшла до редакції 05.09.2022